

על כן קרוב לשער שבאותם פועלי פ"ג שבניין נקטל שלהם אינו מודמן אלא בעבר, ושם הוא מורה על סבילות הפועל. אין הנקטל עבר אלא קל סביל שנישמש בניקוד; דוגמא נאה ביותר: נטעו ישע' מ' 24, בהקבלה לזרעו. והוא הדין בנקטל עתיד שלפועלים שלימים שאין נקטלים נוהג אלא בעתיד, ובהוראה פאסיבית; דוגמאות: יסקל ... יירה שמות יט 13; ינגב שם שם 12; ישרף שם שם 11; ישרטו זכר' יב 3; כמורכב ישרף ושאר צורות עתיד הנקטל של שרף, שבעבר מקביל להן - שרף ויק' י' 16.

לא כדאי למנות כאן את כל הפועלים הרבים שהתקן למברט את ניקודם לפי העיקר היה ודומים לו. במאמרו הנזכר נמצאות רשימות שלמות שלמקרים וודאיים ואפשריים, ועליהן אני מורה כאן להמיר. אבל ברצוני להוסיף על רשימותיה, לתקן בפרטים אחרים, להביא ראיות נוספות למסקנותיו, ונכבד מכל - להזכיר שבדבר הזה ובכמה דברים אחרים, הוחמאם הכתיב של ספר' הקודש, כמעט בכל מקום שינתן להתאמתו, לדקדוקן לשון חכמים; שרוב צורות-הסביל הפנימיות ובפרט סביל-הקל(?) - נתיישנו בה ונתחלפו בצורות-הרפלקסיב החיצוניות.³

— א —

המקרים דלקמן בטוחים פחות או יותר :

1. בדל, עזרא י' 8, דהיי' כ"ג 13. הנקטל האמיתי של שורש זה מורה תמיד על פועלה חזרת. ברור שלא נמכוון בעל דהיי' אלא לִיְבָדֵל (ויבדלו, עזרא י' 16 משושב; הל מורים שצ"ל ויבדלו לו).

2. דחה. בהוראת סביל לא מצאנו פועל זה אלא בתחיל' ל"ז 13, וזהו (קל סביל) ובמשל' י"ד 32, דחה. את החיבה האחרונה ניקודו בעלי המסורת בנקטל; אבל ספק גדול אם לך נמכוון המתכב. והמלה השניה נִדְחִי — פעם אחת, ירמ' מ"ט 36, נִדְחִי — שורשה במכוון ינדח' — (וביחס לו ע"י מ"ט 8 למטה) — והדגש המשלים נשמט, כדרכו כמעט תמיד באות שואית לפני גורנית (ישאא, יקחוז וכ"צ ב).⁴

3. דכא. הצורות שהפועל הזה לובש בישיע' י"ט 10, ג'ג 5; ירמ' י"ד 10 הן צורות קטל לכל הדיעות, ואפילו באיוב כ"ב 9, ששם הכתיב ידכא" סובל ניקוד אחר, מורה המסורת שהכוון הוא קטל. וכמה תמה הניקוד ירְבֵּא ירְבֵּא באיוב ה' 4, ל"ד 25; הוראת הפועל בשני המסוקים האחרונים פאסיבית היא לא פחות מביארבעת הראשונים; ועוד, שאין ההתקטל מודמן בשום מקום אחר. אף כאן צריך לומר: ירְבֵּא.

(1) מורה עכשיו בבטח זו בעללל Gesehnius Grammatik (W. Bergsträsser, Hebr. Grammatik, 29. Aufl.) II 156 c-c.

(2) שאר צורות-הסביל הפנימיות נשמרו בה נפה בבניין י"ג; מכונה, מרומם, משוחזר, ורומח ואילו הן תקן וסביל לא נשמרו אפילו הבינוני והתיקן (אָפֵל, אָפֵל, אָפֵל) אלא המואחזר בלבר; שוכר, גמיר, חשוב, גמיר, עשיר וכדומה כפי שמתברר להלן, בטל סביל-הקל עדי במאה התיבית לנפת'ס; על כן בחרו לי שער בימי התנאים חשבו לתן יקוד לצורות קטל ורְבֵּא, אבל יוצאתם — בעדות הדגש, מחסרי הצורך האסימילציות — לִיְבָדֵל באחת מן הראוי לקוד, לִיְבָדֵל אפֵל, וְצָבִתָּם — אבל ליש הפשוט לא אשתה בגוף המואחזר, כן המקביל.

(3) מקצת הדברים באמור במאמרי, XLI, AJSL, Hebrew Verb, Studies on the Biblical Hebrew Verb, 127—8, 52—8, ונכללו כאן למען השלמות. לעומת זאת אני ממליץ בעידוד מחלק ממה שאמרת שם במשך החיבור הזה.

גמיר, ה, ג (333)

מבעד למסורת

מאת
ה' א. גינזברג

רוב חוקרי הדקדוק העברי יודעים ומבינים, פחות או יותר, שאותו הניקוד המסורתי שלמקרא, שהוא בהכרח נקודת-המוצא למחקר זה — מטבע הדברים אנאכרוניזמוס הוא, דוגמא משדלת ביותר הוא הפרק התמישי שלספר שופטים, אשר ברור לכל בלשן כי צלצולו כפי דבורה וברק, ואפילו כפי ניניהם, שונה היה כמעט על אין הכיר מאותו דבר שנמכתוו לו בעלי המסורת בתנועותיהם ובשאר סימניהם. ברם האנאכרוניזמוס פוחת והולך במידה שזמן חיבורו שלסכסס מתקרב לתקופת בעלי המסורת.

ולא בפנימולוגיה בלבד הדברים אמורים, אף תכנית חדשה נוח לשיטת לחיבת ישנות, כשתן כמותות חסרות ובלא סימון תנועות ודיגיטיקן. אפשרות זו אמנם לא נוצלה במילואה; לפעמים בשתמורה הצורה העתיקה בקבלה, על אף השינוי שהל בה בלשון הדיבור; אבל במידה גדולה מאד הורכב דקדוקן לשון חכמים — במקומות שהחתיב' סובלו — על כתיב הקודש.

מפרקים הבאים אנטה להביא משלים וראיות לדבר הזה — ולברר איד נהיה.
1. צורות-סביל פנימיות-הנקטל שנתקדו מסתין

כבר עמד למביט' על שורה שלמה שלפעלים במקרא שבבעלי המסורת טעו בניחתם וניקודם כבניינים חוזרים חיצוני-הנטייה תחת פאסיבים פנימיים, למשל, בניקוד המסורתי אין הקל הסביל נוהג לא בעבר פועל' פ"ג¹) ולא בעתיד השלימים.

(1) Mayer Lambert, *Le Baploï du Hébreu*, Rêj XII, 196—214.
(2) למברט עצמו חושב אמנם "מתוך שום" 28 לשורשי של קל סביל מפועל' מ"ג. אם כן הוא בורא "לברת" שבאותו הפסוק סייע לקיימו. וכן אפשר לראו "קיש" ישע' יל 14, שבגורא נעלם ללמברט, בהשפעת "צב" שאחרי. אבל עדי נעלם ממנו קצת אורב מ' 26 (ובת' נכתה שמה' מ' 31—32 נראים בבנין קטל). לשאמר של דבר' תיקן (אם לא נאמר שבבנין קטל הוא שורר מצדו את הקטל, דהיי' ב' לא 1; לג 3; ול 4 מ"ג) תחת "על" בנקטל בבנין ב' ק ט ל הם בבתי-ידי והדוסים יענם שלמסורת התנאים והמורשים מצדו מאד (מש' זור). תודעת (ו) זו באה כאן בביאור כדי להוציא מלב החלפה בבנין קטל ה' ק ט ב' י, והאפשרות דוקא בביתים חסרים; שני הבניינים הללו חופפים לגמרי במלות: ניטל, ניצח, נימנה ועוד—ע"י כל זאת; ת' ליתן בקיימת ספר' 1367, לשוננו מ' 307.

סקל: ירה, טרף, גנב ושרף. שהנקודן ניצל את דר'משמעותו שלכתוב כדי להחליף את הקל-הסביל הנרשן בנקטל החדש. אף בעמיד הפועלים -כור' רום' החליפו את הקלל העתיק בהתקולל הרחום.

אם בעבר אמר הכתוב כוננו, תהי' לו 22; יתי' כח 13 - ולא הכוננו - אף בעתיד לא נחמון לומר אלא פְּכֹנֵן, כמ' 34; פְּכֹנֵן, ישע' נד 14; יכוננו, תהי' נט 5. חדע, שבהתקולל האמיתי אינו מכליל את ה'ת'; יתכונן, משלי כד 3. ואף תשומם. קחלת ו' 16 (אם מתורק) מתבאר בדרך זו.

(אמנם, אין אני יודע מפני מה לא נוקן המנקד לאותה המחבולה ב'חלוממה תהי' עה' 11. ונוקן לה ב'א'לומם, ישע' לג 10. לעיל בסעיף א' 3 ראינו שהקטל נשתמר ב'י'צא איוב כב 9 וכן על הרוב במטרת שלנו - ובאיוב ה' 4, לד 25 ניששש. דוקא דכר'ים שבטראיציון תלויים כמול ביוזר).

בדרך כלל גרמה העובדא, שבכרכרית המדוברת נחתלפו הפאסיכים פנימי-הנטייה ברפלקסיכים היצוגי-ההנטייה, שבמקום ששנייהם חופפים בצירוף אותיותיהם נקודו הראשונים על דרך האחרונים אף בכתבי הקודש⁽¹⁾.

— ג —

פחות מחזור הדבר, שהמטרת לא כיוונה להבנית הנכונה, בפועלים שאינם מודמנים כלל בהוראה פאסיכית - לא בנקטל ולא בכנין אחר - מחוץ לעתיד. על ספיקות כאלו שמנה למברט אני מוסיף:

1. אמן, במוכן -נמצא נאמן', בר' מב ח 26; דה'יא יז 23. בכל אלו הנהיה המטרת שהכתוב נשתמש בכנין נקטל. אבל שמא לא נשתמש אלא בהקטל⁽²⁾ (הקבל: האמין).

2. בעל ישע' סב 4; משלי ל 32 (קל סביל⁽³⁾)

3. דקר ישע' יג 15.

4. חבל משלי יג 13.

5. חצה מיב ב' 14. 8; יתי' לו 32. (ראו'ל בדניאל יא 4. אין הנקוד מוטל בספק;

עיי' להלן סעיף ח')

6. חשך איוב טו 6; כא 30.

7. משך ישע' יג 22; יתי' יב 25. (קרוי לשער שנוקן הכתוב כאן לאותו בנין שב'מְשַׁכָּה משלי יב 12; בשורה שניה אפשר לדמות: מְשַׁךְ ישע' יח 27.)

8. עבר יתי' מז 5.

9. ערה ישע' לב 15.

10. עקר צפ' ב 4.

(1) תפעה כרזא תאל ע' Andreas, in *Über Beeinflussung u.s.w.*, *Festschr.* 1916, 129-36.
A. Rahls, *Über Beeinflussung u.s.w.*, in *Andreas*, *Festschr.* 1916, 129-36.

4. חלקי טעה למברט שהציע, אמנם מתוך היסוס, לנקי יתחלקי' במי' כיו' 53 ויחלקי' שם שם 55 בצורות קל-סביל. כרך דחה את הנקוד המטורתי, שכן נקטל השרש יחלקי' מורה בכל מקום אחר על הפעולה החוזרת; אבל קל סביל מופעל זה לא מציעו כלל. כוונתן האמיתית של שתי החיכות הנ"ל היא לבנין קָטַל תחלקי'. יחלקי': הקבל ישע' ל"ג 23, עמוט ו' 17, זכ' י"ד 1.

5. חצב. את הפעולה הסבילה מסמן חָצַבְתָּם, (קל סביל) ישע' נ"א 1, ויחצבוהו. איוב י"ט 24. את החיבה, האחרונה ניקוד המנוקדים בבנין נקטל, אבל ברור שצ"ל יחצבוהו.

6. כרת. שורש זה משמש בבנין קל בהוראות יסודיות ובהוראות מושאלות כאחד. הדברים הנאים אמורים ביסודיות בלבד, סבילותן של אלו מתבטאת בעבר בצורות קָרַת יתי' ט"ז 14, פרתה שופ' ו' 28; אבל בעתיד - יָפַרְתָּ, איוב י"ד 7.

7. מרט. בהוראה סבילית: מרטה יתי' כ"א 15, 16; מרטה (בהוראה קל סביל בינינו עדי אָפַל, לָקַח) ישע' י"ח 2, ושופ' - דוקא בעתיד, הנקטל יָפַרְתָּ; ויקי' י"ג 41. וצ"ל יָמַרְתָּ.

8. נדה. הפעולה הסבילה מסומנת בעבר ובבינוני בנקטל השרש נדה⁽¹⁾, ובעתיד - בנקטל השרש 'דחה' ו ברור שבבעבר ובבינוני יש לקרוא תמיד י' במקום ג' במקום ג' ובעתיד: ידח (כך כבר למברט) ש"ב י"ד 14, ויָדַחוּ ירמ' כ"ב 12 (הצורה האחרונה אנה צריכה להיות דוקא מורש שורש 'נדה': יכלה היא להיות מן 'דחה' - עיי' מסי' 2 למעלה).

9. פקי. שורש זה משמש במוכן 'נחמנה' או 'נעניש' בבנין קָטַל, בפסוקים דלקמן: ירמ' ו' 6 (אם מתורק הוא הנוסח); מיב י"ב 12 (קרי); שם כ"ב 5, 9; דה'יב ל"ד 10, 12. בנין נקטל שפתי עוד יותר; אבל - במשמעות זו - בעתיד בלבד. היילכך יש ידיום להשערה שבמקרים כאלו נחמון הכתוב לבנין קָטַל, אך לא כדברי למברט - לקל סביל; שלא מציעו קל-סביל בהוראה זו בכל המקרא. (אמנם, בעודנו אין התקטל, בעתיד, שונה מהקל הסביל.)

— ב —

עמה נחמון בפועלים, מלבד פועלי פ' שפית, שהמטרת חושבת אותם להתקטל או להתקולל, בהבלעת ת'הבנין באות שאחריה. ברוב המקרים באתי עכשיו לכלל הסכמה עם כרגשירסר⁽²⁾; ברוב המקרים - להוציא את הצורות שעל דרך יתְפַּנֵּן⁽³⁾ (במיל' כ"א 14) וכדומה. הללו אינן אלא דוגמאות של בנין קולל, הפאסיכ הפנימי של קולל. והראיה, שאינן נפגשות אלא בעתיד. מה מציעו למעלה בעתיד הפועלים

1. עיי' מסי' 2 לעיל.
2. G. Bergstrasser, *op. cit.*, II 18 d, g. *Fh.*: 20 b. *Fh.*: 2
3. Amer. Journal of Sem. Lang. 1907, 13; יתי' ל"ג 13, ה' 3, אן לבאר אלא כפי שיבאיתו ב' D. Yellin, *The Hippael-Nifal Conj.* in Heb. and the Assimilation of "n" in the Hippael Conj. *Journal of the Pal. Oriental Soc.* IV, 85-106.

ש"ב	לעומת	דרייא
2 ג' וּלְדָרְ (כתוב)	(קאלה 66 MAT למעלה)	ג' 1
3 ג' ילד	גולד	ג' 2
4 ג' ילד	גולד	ג' 3
5 ג' ילד	גולד	ג' 4
6 ג' ילד	גולד	ג' 5
7 ה' 14 ילדים	גולד (קאלה שם שם)	ג' 3
8 כ"א ילד	גולד (בכתב גולד)	ג' 4
9 כ"א 20 ילד	גולד	ג' 5
10 כ"א 22 ילד	גולד	ג' 5

התקיר יולד, יולד, עפי המקבילות בש"ב; אבל אין זכר לנוסח כזה בכל כ"י של דה"א.
ולא עור, אלא שכבר העיר קרופאט(1) בצדק שאי אפשר להגיה שהכ"י
החליף את המשפט

משחו את דוד למלך
ש"ב ה' 17 ב דה"א י' 8
נמשח דויד למלך;
שכן: א) לפי הטקסט ששלש רצויה הצורה המקורית "מהמתקנת; הקבל למשל:
מ"ב כ"א 18 - דה"ב ל' 20.

(ב) בתרגום השבעים לשי"ב ה' 7 נאמר: ἀναστρέψατο Δαυὶδ βασιλεύς ἡσρα.

קרופאט עצמו בא לדי מסקנה שאף בש"ב ה' 17 היה לפני הכ"י, נמשח, אבל
קשה להגיד כיצד נשתבש נמשח ל"משחו", ולעומת זאת קל מאד להגיד כיצד יוכל
י(טו)שח" להשתבש ל"משחו". והרי, אם כן, עור קל סביל שהחליפו הכ"י בנקטל לפי
שימוש הלשון הנהוג בזמנו.

כי בימי הכ"י כבר פסק השימוש בקל הסביל בפרוזה, מוכיחה עוד העובדה
שבספרות שאחריי שוב אין מוצאים בגין זה. בלשון הכתובים אינו נמצא אלא במקום של
הסתמכות ברורה על הכתוב, למשל "יותץ" משנה ע"ז ג' ד. במקרא עצמו מאוחרים לכ"י
הספרים קהלת דניאל ואסתר. (יש לשער שבסדר זה נכתבו).

1. בקהלת אולי נמצא פאסיביהקל ב"סגרי" י"ב 4; אבל אין פסקא זו בכלל
פרוזה. ואילו הנקטל שביה בקהלת: א 9; ט 15; ט 12; י"ב 6; ועוד.
2. בדניאל, מעניין ביחוד לציין שיש מעין קל-סביל בחלקו הארמי (למשל,
פָּתוּוּ ג' 21; רְמִינּוּ שם שם), אעפ"י שאינו נהוג אלא בעבר (עיין בדרדקי הארמית-
שבמקרא); ואילו בחלקו העברי אין קל סביל נמצא. ודוגמאות לנקטל: א 15, 19;
ח 12, 14, 22, 25.

כרם נמצא בספר זה שלהתי, י 11: אבל בורדאי בגין קטל הוא, שכן מצונו אף
את תקטל משמש בלא הדגשה מיוחדת: למשל, המשלוחים דה"ב לב 31. (כנראה נהוגים
הכינויים הכבדים בלא הדגשה ביחוד לגבי מלאכים וצירים. כך הדבר בדניאל י 11,

(1) ועוד כמה דוגמאות אצל קרופאט, שם.
(2) ע"ש 34.

קשה עוד יותר להכריע בשורשים שאינם מופיעים ככל מוזן לעתיד הפאסיבי.
(מכיון שאין לפנינו לא הסביל בזמן אחר ולא הפעיל בשום צורה, אין להחליט בבטחון
ששניה המנקד שניקד על דרך בגין נקטל - אף על פי שאין הנקטל פאסיבי ביסודו;
ואפילו נחליט ששניה, אין אנו יודעים מה צריך לנקד במקום הנקטל).

פועלים כאלו הם:
(1) אנשי ש"ב כ' 15; 2) חסד ישע' כ"ג 18; 3) כנף ישע' ל' 20; 4) מאס (=מס)
תה"ל נ"ח 8; אי"ב ז' 5; 5) סכן קה' י' 9. (כל הפסוק מונה הוא, הילכך א) קרוב לשער
שקדום הוא לספר קהלת בחור ספר; ב) צורה מליצית לו, ולכן יתכן שלשונו ארכאית
באוצר מליה וברדקדיקה; ע"י להלן, סעיף ה').

לכל הדיעות).
עגן רוח א 13 (יכולה הכוונה להיות רפלקטיבית - ויהיה הנקטל מוצדק
לכל הדיעות).
7) פסח ש"ב ד' 4. 8) כרע משלי כ"ט 18. 9) שחר ש"א ה' 9.

- ת -

בסעיפים ג' וד' נמועתי מלהכריע אם צדק הניקוד, העושה מכל העתידים
הפאסיביים הללו נקטלים, או אין הנקטלים הללו אלא צורות-סביל פנימיות משיששיות.
לא אנה את השאלה מבלי לרמות, לכל הפחות, לדרנים היכולות להוביל לפתרונה:
א. דרך הפרוטורויה. בסעיף א' 6. הצעתי, מטעמים שבדקדוק גריוא, לקרוא
נְקַת במקום נְקִיט באיוב יד 7. ובסעיף ג' 6. הצעתי, נְקִיט במקום נְקִיט, שם טו 6. אם
יקרא הקרא את הפסוקים הללו לעצמו בקול רם, פעם בלא שינויים ופעם בשינוי ניקוד.
התיבה "נְקִיט" או "נְקִיט" עפי הצעתי, בודאי יודה שהקריאה השניה ריחמתי יותר.

כדאי שימצעניין בפרולוגומה שבמארי זה מי שהוא מומחה למיסריקה ויקבע:
א) כמה מן הפועלים הכאים בחשבון נמצאים בפסוקים שיש להם משקל-ישיר (וב) אם יש
מקרים ששינויי הצורה המוצעים מעלים או מורידים לגבי הריחמות. אולם לתוצאות
קריכות יותר מביאה הדרך השניה.

ב. דרך חקר תולדות הכתובים. בטורים הכאים אנוסה להוכיח, קודם
כל, כי בפירוזה היה הקל הסביל מיושן בזמן הכרוניסטין
כל, כי ("הכ"י") ואילך.

מוזן לארבעת הפסוקים דה"א א 19 (= ברא' י 25); אכל נחמ' א 10; ב 3, 13
(המקור יא"י, שבנחמתי) שבהם הכ"י מעתיק ממקורות ישנים, לא מצונו בחיבורו
כל קל-סביל, ואילו נקטל בזמן סביל מצונו בו לרוב; ע"י דה"א ב 9, ג' 1, 4, 5;
ז 21; ח 6, 8; כ"ב 9; כ"ו 6. אבל העיקר הוא שבחמשה מהמקומות הללו ניתן להוכיח
שהנקטל שבכ"י, בא תחת קל-סביל שבמקור ש שאב ממנו).

(1) על הדוגמאות 2-4 כבר עמד, Kriepat, Die Syntax d. Antons d. Chronik, 72, 1909.

מתבטא בהקטל' מבער הדבר שהוא הסביל מתבטא בהקטל' על כן אני מציג: תמטל'.
 3. מַצְטו, קד' יב 3. קשה להלום כאן את הקטל'. צפוי היה יותר הקל או הקטל'.
 4. נקם, שמו' כא 20. למברט מתקן את הקונוטונטיס וגורס 'יקם' על פי הפסוק
 (21) ואלו הקל הסבילי 'יקם' מביע תמולד; בר' ד 15 (24) — אם לא מוטב לפי הענין;
 שמו' כא 21. ואעפ"כ לא רצוי להניח את האותיות בלא ראייה חיובית; בפרט בתורה,
 שהחל מורים שהתחבב שלה נשתמר, מסכנת מובנת, בשיבושים מועטים ביחס. על כן
 האמנתי מתחלה(?) שלשם בשטל הרבב הכננינים (ע'י) להלן פרק 3) מוטב לקרוא נָקָם
 נָקָם; אבל באמת אפשר לצאת ידי החובב והזקוק והענין כולם, לפי שבחפסק מותר
 לנטות את פעל' פני כשילמים (למ' דכ' ל' 9): נקם נָקָם ?

5. צען, ישע' לג 20. כבר הבין למברט שאת הפועל שאחריו צריך לנקד 'ישע'.
 אם לא ראה צורך לנקד אף את הפועל הראשון 'יצען', הרי הסיבה היא כוודאי שהשב
 את הפועל 'צען' לפועל עומד. ולא היא, שכן ציקר משמעותו שלשורש הוא 'עמס'—
 וכן בארמית, ואח"כ בעברית: טען — ואילו המשמעות השאולה 'גנד', 'נסע' (על שם
 טענית המטען?) אינה נוהגת אלא בלי ערבי (לפ'י). ואף שם, כפי שטבע הדברים
 מחייב, אנה נוהגת אלא בבני אדם, ולא בתפשים.

2. הלשון "כשלי" בקל ובנקטל

בלשון חכמים אין 'כשלי' משמש בקל אלא או בהוראה שאולה או מתוך רמיה
 ברורה לפסוק שבמקרא⁵; אבל בעלמא אין לשון חכמים יודעת אלא: או 'כשלי' (ודומה
 לו בלתי: נתקל) — פועל עומד; או הלשון — פועל יוצא, ואילו במקרא משמשים הקל
 והנקטל לכאורה במידה שהיא אלא — שאין הקל נמצא לעולם בעתיד. ומאידך גיסא, אין
 הנקטל מודמן בעבר או בבנינוי מחוץ לספרות המאוחרת שבמקרא; כגון שירת חנה,
 זכריה השני (פרק'ב) וספר דניאל. וכי אין הדבר ברור שבטעות ניקדו המנקדים את
 העתיד בנקטל במקורות שאינם מאוחרים? וכלום טמק הוא שאין הניקוד נכונ'ל,
 משלי כב 12. אלא 'המצאת סופרים', שביקשו להתאים את הכתיב בכל מחיר ללשון
 השגורה בפרסם ?

1) Ges. Buhl — 17 עמ' 272a גורס פסרה; אבל זה דורש שינוי גדול יותר, ואף בנין
 הקטל אינו תלך בקטטל.
 2) ע'י REJ, 41 עמ' 264f תערה 6.
 3) ע'י XLI, 53 אJSI.
 4) הקבל את התפתחות חזרות השורש 'גמס' עצמו. ציקר חזרותו הוא לי תלישה (ודומה לו
 'גמס'), שפ'טו 3, 14 ובפסוק זה (ישע' גל 20) עצמו. מהאן (על שם שלילת יחזות האתל): 'ישע'
 לירד' 'עלה' כן המקום 'ברא' גל 12; לה 16, 5; 9; ט 17—23 ועוד. ומהאן
 'חלך בורד', 'ברא' יב 9; ז 21 ועוד (ע'י במלונ'ט).
 5) ע'י במלונ'ט לית 'יסמרו' כן-חזרות.
 6)

דחי"ב לב 31. עובדיה א 1, ש"א לא 9 — הציירים אינם נזכרים בפסוק האחרון אבל
 ברור שאי אפשר שם בלעזיריהם).
 3. באסתר אין אף תיבה שתוכל להיחשב לקל סביל, ואילו נקטלים סביליים
 משמשים שם בהמון: למשל, שמע א 20, לקח ב 16; (קרא כתב) חתם ג 12, ועוד.
 (יש מומרים שהם מאוחרים לכר' אבל אינם באים בחשבון מפני אופיים הפוטי).
 כליל שלדבר: הכר' אינו נזקק לקל סביל בעצמו ומחליפו בנקטל במקום שהוא
 מוצאן בתעודות עתיקות. ובספרות שאחר הכר' אין הקל הסביל נמצא בפרוות. מהאן
 שהקל הסביל היה מיושן מהפרפורה מן הכר' ואל' ד¹). קשה הריבה
 יותר לקבוע את הזמן לפני הכר' שהתחילה בו התישנות הקל הסביל, שכן כל
 ההוכחות בשאלה זו הן בהכרח *argumenta ex silentio* והסכנה שבהוכחות כאלו דיועה
 למדי. הרי בופן עמוס ויש בו נקטל פאסיבי ודאי בי' 11: נבון.
 אהה מוצאן בספר עמוס ויש בו נקטל פאסיבי ודאי בי' 11: נבון.
 ובכל זאת, יש הרגשה שלא במקרה נמצא הנקטל ואין הקל הסביל נמצא בספרי
 מלאכי עובדיה ויונה; ולא במקרה מודמן הנקטל הפאסיבי חמש פעמים רצופות (ואין
 עמו כל קל-סביל) באיכה ה. ונראהים הדברים שאין קל פסיבי בכל מגילת איכה (שאינה
 כולה מעור אחת); יועם (אם מתורג'ן) איכה ד 1, יכול להיות מבנין הקטל²).

להגמל זמן קצר לאחר גלות בבבל, ובטל מהפרורה החיה בין דודו של נחמיה (נ בערך
 400 לפנה"ס) ודודו של-כר' (בערך 300 לפנה"ס).
 על פי מסקנא זו עלינו ליתר מאד מל'החזיר' את הקל בפסקי פרוזה שיש יסוד
 לייחסם לחקופה שלאחר גלות בבבל; ברם מותר להפעיל ולתקן את המסורת על פי עיון
 הלשכל, בטכסיס מונח הגלות ולאחריה; ונדברי שירה ומליצה. (במקום שיש משקל-
 שירה חובה לבדוק את צורת'הדקדוק על פני: אם נוטה היא יותר להשקפה המקובלת
 או המוצעת הרי היא המכריע, אם אינו נוטה לא לכאן ולא לכאן, אין לדון אלא עפ"י
 הדקדוק והכרונולוגיה).

אסיים את הפרק בהצעות שונות, שאינן מתאימות בדיוק לאף אחד מהמדרות
 הקדומים.
 1. הפך — בנין הקל מורה על עשייה בכל מקום חוץ מיוק יג 3-4, 13, 20.
 ששם הוא מורה על ההרואיה. ושמה יש משום כך לקרוא 'הפך' (פאסיב הקל).
 2. מטר — בהוראה סבילית רק ב-חמטר, עמוס ד 7. המסורת מנקדתו בנקטל, אבל
 מטעמים שבבקורת יש לגרס אף ביחז' כב 24 לא 'מְטַרָה' (בנין הקטל); ומכיון שהפעל
 נגזרתו של כר' הואתם את לשון המקורות העתיקים לרית זמן כבר טייחה בקציע *terminatus*
 משתק ad לכמה קונטרסות עתיקות עבודה זו עשה בעיקר א. קרופאט בספר תה"ל.
 Ges.—Buhl 17, 601a עמ' I, II; 553 סתם 2)

כידוע, נכונה היא, כנראה, גרסת המתרגם לל יוני, שאינו גורס כלל תיבת "קטר" (1).
 ב. יהוד 4. כאן נפלה או האפולוגארפיה וצ'ל החתלת, או דיטוגראפיה וצ'ל חתל.

- ג. בריק' יט 20 צריך לנקד הפֹּדָה רבמ"ב ג 23 תה"ב.
- ד. ישע' כח 28, ירמ' ח 13 — גירסאות משוּבשות (2).
- (בברא' לו 33, מד 22 משמש, כמובן, פאסיב הקל).

זיווגי כלאים אמיתיים הם, איפוא, רק:

- 1. (א) ישע' כד 19: רע התרעצה (בטכס המסורתי רעה התר' והיא דיטוגראפיה ניכרת).

ב) שם שם : פור התפוררה

ג) שם שם : מוט התבוטטה

2. ירמ' נא 58 : צרעך תתערעך

3. בכל אתר : מות יומת, וכי"ב.

הפעלים המסויימים שב"1-2 מבנין התקולל ומבנין התקלקל הם — בניינים שנוגתו

בהן אותיות שורשיות. סמיכות שתי מילים שלפ אות מהן מוזינה באותו פרופורציה — ז' — ושגופו של כל אחד אף הוא כגוף חבירו ויש בו שוני-צילילי — אי אפשר שלא תצרום את האוזן. די לקרוא בקול רם —התרעע התרעעה", "התפורר התפוררה", "התמוטט התמוטטה", "התערער התערעה" כדי להזכור. ולש תפארת הקריאה — פשוטה כמשועה — יצאה הלשון מכללה במקרים כאלו והסמיכה לפועל המסוים שבבניינים הללו מקור מבנין פשוט מהם. תלע, שבמקום שמלים אחרות מבדילות בין המקור והמסוים, ומנוגת את התנוגשות הצילילים ממלא, שם אין הלשון חוששת לקיים את אחדות הבניינים; צירוף כוח הוא: "ת ש ת ר ר ע ל י נ ג מ ה ש ת ר ר" במדבר טז 18.

נשאת אמנם דוגמא 3. לחוסר הההאמה-בדקדוק שבביטוי זה אין כנראה צורך שבאופוזיציה: לפי הרגשתנו, לפחות, אין "הומת יומת" צירוף מכוּעַר. אבל אולי החזרה גרמה: שכן הוא "הומת" הוא "יומת" (מטעם זה אין היוני מבדיל, על הרוב, בין "מת" ל"הומת": את שניהם הוא מביע במלת *ἀποθνήσκω*, משם שהפועל *ἀποθνήσκω* משמש במובני הקל והקטל כאחד שלפעלים העברים "שכב", "נחז", אין אני יודע אם זהו הסיבה האמיתית, אבל על כל פנים יש ידים מוכחות שאין זיווג כלאים אפשרי בלא כל טעם; עכ"פ אני מאמין ש ר ר ב הזיווגים מעידן זה שהחלתי בהם ספק אינם זיווגי כלאים אלא למראית עין.

4. פְּרָכָוֹת — לְכַכּוֹת

כלל הוא בדקדוק שפתי-עבר ושפתי-אראם (לרבות הלשון הסורית, שאין נקודה

תלוי במסורת שלנו) שזאת שבראש גוף-המלה נמשכת להברת אותיות השימוש

(1) לפי"י יש לתקן את דברי G. Bergstrasser, op. cit. II 121 תגלית.
 (2) *AJSL*, XLVI, 58-8 דברי

(א) במסורת בניי כבל היו קורין נשִׁדְנוּ (1); ולגירסא זו נראה לפיש את המקרא
 פֶּזֶל נִנְלְיִנוּ — כלאים, אין כאן מקור-דופעל כלל.

(ב) תרגום השבעים מתאים אף לגירסא שדור שדנו, מאחר שהתיבה
ἐνδοκίμοις יכולה להתפיש לשון פעיל ולשון סביל, ואם חסרה איפוא הני-
 מהתיבה השנייה, אפשר לנקדה לא רק שִׁדְנוּ כי אם גם שִׁדְנוּ (הקבל ספני' כב 6 —
 ומי יודע אם אין שִׁדְנוּ שבמסורת בניי סביריה *forma mixta* צורה מורכבת משהי
 הגירסאות: נְשִׁדְנוּ, שִׁדְנוּ (שהרי זו שב-ג'שדנו' זו לגמרי) וגם שִׁדְנוּ (פאסיב הקל). על
 כל פנים, אם חסרה הני באור-גירסא של המתרגם היוני אין כאן זיווג כלאים שלבנין קל
 וכוונת נקטל.

אבל הסברה המתקבלת על הדעה היא שבטכס הקדמון היה כתוב ב-*scriptio continua*
 שדדנו(ו)שדנו, כלומר שדדנו שדנו; שתי תיבות שאפשר לנקדן:

או (עפ"י תה"ל קח 11): שִׁדְנוּ שִׁדְנוּ

או (עפ"י תה"ל קח 11): שִׁדְנוּ שִׁדְנוּ

או (עפ"י תה"ל קח 11): שִׁדְנוּ שִׁדְנוּ

על כל פנים אין כאן זיווג-כלאים.
 נסכם: לפי הניקוד המקובל יש 15 זיווגים של מקור קל עם מסוים נקטל. שמונה
 מהם מתבטלים מאיליהם על פי המפורסם 1, 2. עוד המשה יכולים להתבטל
 בשניני ניקוד, ושנים הנשארים שיבושים מוכחים; על כוונתן אתה שואל את עצמך:
 שמה אף שאר זיווגי הכלאים למיניהם גזירת המסורת הם, ולא גזירת המחוב ז נראה.

1) מקור קל עם מסוים קטל, יהושע כד 10, ש"ב כ 18. כאן הצורות "פֶּזֶל"
 ו"שִׁדְנוּ" מקור קטל הן, על דרך יסור, קנא, רפא.

2) מקור קל עם מסוים הקטיל. ישע' לא 5 אינו בא כחשבוך, שהכל מודים כיום
 לכאשר ש"ינן' בנין קל הוא (2). לעומת זאת אין להודות לכאשר שאף יעָרם ש"א כג 22
 קל הוא לפי ני קודדו: בעברית יש הקטיל חרוק, אבל לא קל חרוק כי אם קל
 צרוי: הקבל יתן, ישב, ירד, יאָטם (מהל' נח 5). הילכך: לעולם, הנקוד להקטיל נמכון
 — אלא שטעה (3); ולשון תכמים היא שהטעמו מפני שבה, כידוע, "מערימין" (שבת ס"ה
 ע"ב). אבל לא "שורמין" סוף דבר, בש"א כג 22 צ"ל ערם יעָרם או ע' יעָרם; על כל
 פנים, אף כאן אין כלאים של קל בתקטיל. נשאר ברא' מו 4 והמיטיב לעיין שם, יראה
 שמלת "אעלך" שם לכנין קל היא שייכת, ושכחתי הגוף בא כאן תחת מלת יחס וכינוי
 יעד. ארץ הגג נחמני' יהושע טו 19, שופ' א 15 (4). נִקְדָּךְ (= יגור אמת) תה"ל ה 5.

3) שאר מיני זיווג כלאים.

א. ש"א ב 16 — נוהגים לתקן קָפְרוּן; וה קשה מפני ששורש זה בבנין קטל

מורה תמיד על קיסור שלאיסור, ועפ"י על הקיסור לעבודה זרה — וכן בל' תול',

(1) *P. Kahle*, op. cit. 193 ע' 1.
 (2) *J. Barth*, ZDMG, XLIII, 175, 180 ע'
 (3) *E. Kautsch*, *Wih. Gesenius*, Hebr. Gram. 28 Aufl. 117x ע' דוגמאות:
 (4) ע' דוגמאות: 28 Aufl. 117x ע' דוגמאות:

שונות 6

1. יסוף - במקרא משמשים הקל וההקטיל כאחד¹; אלא שלפי הניקוד ארז והראשון מוזמן כלל בעמיד. הסיבה לכך, כמובן, היא שהצמיד (בל) אימת הקריאה - המנוגינית, והחסרות לרוב אף בטכסט שלנו) משתמע לשתי פנים; וביררז להם המנוקדן (נכון יותר לומר: הדררות שקדמו למנוקדן) את הפנים הידושות להם, את ההקטיל. בלי חכמים לא מצינו אלא ההקטיל בלבד- ואילו מחברי המקרא נוקדו ונוקדו לבנון קל של- שורש זה אף בזמן עתיד- ולא עוד, אלא שנוקדו לו אף בשם-הפועל ספם (אף בכחובת מישע שור' 21; לספת). שאי אפשר להחליפו בבנון הקטיל אבל ניתן להחלף - ונתחלף - בשם-הפועל של שורש "ספה": לְסוֹת, במ"י לב 14; סְפוֹת, ישע' ל 14 (הקבל שם כט 11). בעבר, מקום שאי אפשר לטעות, לא מצינו במקרא את בנון ההקטיל אלא בספר מלכים - מ"א י 7; מ"ב כ 6; כד 7 - ובכתובים - תה"ל ע"א 14; קה"ל א 16; ב 9; ג 17; שורא י 10; נחמ"ב יג 18; דה"ב כח 13. (בויקן יט 25 גורסים הכותם "האשף" - מה שמתאים יותר לפי הענין). כלומר, חסר ההקטיל בספרות הקדומה ביותר, ושם בוודאי רשאים אנו להיות גורסין: יסף, מִסְפָּה, וכי' לכלל דעה זו, ביטודה, בא אף ברגשטריסר², אלא שאינו עומד על עיקר סיבתה שלטעות האחרונים: הכתיב החסר איפשר אותה; אבל גרמה לה הרגילות בלשון חכמים.

2. ירק. במקור ובכרז מצינו יָרַק יָרַק במד' יב 14, וְיָרַקָה דב' כה 9. לפי זה צריך לקרוא בויקן טו 8: יָרַק (על דרך יִשְׁב) או יָרַק (ע"ד ייגע, יקק) או יָרַק (ע"ד ייצר). אך לא יָרַק, רק בעברית שלאחר המקרא שימש השרש "ירק" תחת "ירק". אף כאן הרגיש ברגשטריסר³ בטעות ולא צמד על מקורה⁴.

3. מרה - לפי הניקוד, פועל זה משמש במקרא כדלהלן: בעבר - בקל ובהקטיל, ובצמיד ובשם הפועל - בהקטיל בלבד. עתה כבר למדנו לשאול את עצמנו: ושמא בלי חכמים תמיד בהקטיל? והתשובה חיובית היא. אמנם, את ההקטיל-וודאי אנו פוגשים כבר בספר דברים: ממריים (ט 24; לא 27); אבל על כל פנים הרי לכל הפחות יש ברירה, בעתיד, בין הקל וההקטיל, וכל שכן טבעי יותר לקרות לְמַרְזָח תחת לְמַרְזֵחַ, ישע' ג 8, תה"ל ע"א 17; אלע"י שכנראה יש מקרים אמתיים, אבל מעטים, של הבלעת ההה סיומן ההקטיל בשם-הפועל עם ל⁵.

1) הקל קים לקטיל. ע"י 91-177 ZDMG 1889, Imperf. im Nordsem. J. Barth, Das i. d. א. ב. בעט מיעדי על הפועלים "דבר", "ינה", "ריסר", שאינם מתקדים בבנון קל אלא בבנינו "דבר" - אף בשם-הפועל תה"ל נא 6 על דרך בשפון, שם שמו. וה"ר ב. סבור שאורח-קל מפועלים אלו יש אף בומים אחרים. אלא שנתקדו מסוימים. במקרים החדשים, למעלה, איפשר את הוסחה ותחת הדרגמטי, וגרם לו השתמש השורש הלא תמיים. אף כאן נמנע שלא יוצא מ-Gleichschaltung "מכרז למסורת" (ברוח לשון חכמים) אלא צורות-חתיב שאינן משתנות לשתי פנים.

2) ה"ר ד. צ. בועט מיעדי על הפועלים "דבר", "ינה", "ריסר", שאינם מתקדים בבנון קל אלא בבנינו "דבר" - אף בשם-הפועל תה"ל נא 6 על דרך בשפון, שם שמו. וה"ר ב. סבור שאורח-קל מפועלים אלו יש אף בומים אחרים. אלא שנתקדו מסוימים. במקרים החדשים, למעלה, איפשר את הוסחה ותחת הדרגמטי, וגרם לו השתמש השורש הלא תמיים. אף כאן נמנע שלא יוצא מ-Gleichschaltung "מכרז למסורת" (ברוח לשון חכמים) אלא צורות-חתיב שאינן משתנות לשתי פנים.

3) שם, II § 19a (תפנים והתקרת).

4) ולגבי הפועל "ספה", שהוא סבור שמצא את סוה ניקודו ע"ד השורש "ססה" בכל מקום שאפשר נראה שלא כיוון. לא ברור היכן מצא שורש ארמי "ססה", והקרה זו עומד צריך עיון.

5) שם, I § 31.

ובוא לכלל מסנא שהסכימה ו (o) ... a היא סימן הסביליות בעברית. אבל למאורה בא הכינון קולל, שהוא סביל-הקולל, ומשפח על פניה שלמסנא זו. החולם שבבנין קולל הוא לפי אסכולי אחת¹ תולדת הדרגמטיעה au; ולפי האסכולי בעלת מחלוקתה², תולדת התנועה הגדולה a. לדעת, האמת כאסכולי האחרונה, אבל בין לזו ובין לזו החולם שבסביל, הקולל, קשה, שהרי לפי הראשונה היה צריך להיות שתי, דהיינו a; ואף לאחרינה היה צריך להיות a.

וְעוֹר, כמה גדולה הערכובת שגורם יוצא מן הכלל הזו הצורות לוקמתי - ת - ת - ת - ת, לוקמתי - מו, י - ת, לוקמתי - ו מולוקמתי, קולוקמתי - ת - מה תז? פאטיביות או אקטיביות? (בניקוד הכבלי לא הכבילי אפילו בעבר נסתר, ואמרו כונן, עורך בהוראה פעלית)³.

האך ניישב קשיא זו? תירוצו של בארט - האומר שִׁסֶּ שבקולל יש בו כבר מאורה עצמימות-הצליל שהלשון משתפתה עם ההוראה הפאטיבית בצורת u או a ולפעמים בצורת o (למשל, הַשְׁלִיחַ, ולכן לא נצטרכה הלשון הפעם להפוך את התנועה הראשונה שלפעל ל-u - אינו מידוי. שהרי הוא בעצמו מורה שבמקום אחר לא נסתפקה הלשון בִּסֶּ שלאטיב והפכתו ל-a: הוֹרֵיד-הוֹרֵיד, ועוד, שמצינו צורות-סביל בִּסֶּ, וּבִסֶּ, אך לא בִּסֶּ, חוץ מביקולל⁴.

את ביאורי שלי אני מניש שלא במאה אחרונים של בסוחן, אבל על כל פנים אין הוא מופרך למפרע, וזה הוא: בלשון חכמים במלך-חוק מקטל-ל-הל-הבנינים הסביליים הקדומים (הפנימיים) מלבד צורות-הבנינו שיהם. (ע"י לעיל ע"ב 1 הצעה 3, ופירק 1 סעיף ה). בבנינו-סבילי של קולל הלה העברית בדרך אחתיה הערבית והארמית (בוודאי בהשפעתה של זו) והעצירה את a תפסיל להברה ראשונה של סביל (הקבל, למשל: בעברית קִטְלָא, אבל בארמית מְקַטְלָא, ובערבית מְקַטְלָא). שאר חלקי הבנין הסבילי תלו בסול כליל מלשון חכמים, ואף במקרא לא היו מצויים ביותר (ואפילו נמצאו, הרי הופכים אותם - בעתיד - לצורות התקולל, באמצעות חחבוללה שבניקוד - לעיל פרק 1 סעיף ב. סוף). אולי, על כן, מהחסר קבלה היה, הרי היהודים בתקופות המאוחרות, קורין בִּסֶּ אף בעבר ובעתיד, על דרך הבינוני.

אם כיוונתי לאמת בדברי אלו - והדיני חוזר ומדגישי שחשובה מוחלטת אינה אפשרית לפי שעה - נמצאנו אומרים שכל צורות הִיקְלָל שחובאו או הוצעו לעיל פרק 1 ב' מן הראוי לקרואן בצורות קולל⁵.

J. Barth, Nominalbildung § 142, Die Pol.-Conjug. u. d. Pol. a. i Participle (Semitic Studies in Mem. of A. Kohut, 1897, pp. 83-93); M. Lambert, Remarques sur le pluriel des noms en hébreu, Rêj, XXIV, pp. 99-111 n. 2 (תחלה), 27 (תחת).

2) P. Kahle, MTB, 60 § 9.

גריף 1, 2 (גריף)

הערה להערה

(לתרביץ, ש"ו עמ' 242, למטה)

בנעט מחליט שבמשפט "אין כאן חיי אסתאלנא" חיי הוא שמו של רבו של המחבר, אבל לבי עודנו מהסס בדבר שהמחבר יזכיר את רבו בשמו העצמי סתם בלי שום תואר של כבוד בתחילה. את ר' יצחק הספרדי הוא מכנה בתואר "רב", ואת הרי"ף בתואר "אלטייד אלפאצל רבינו יצחק" או "רבינו יצחק", ורק את רבו יזכיר המחבר סתם ב"חיי אסתאלנא" (מורנו)! אמנם בעמ' 1083 של קטלוג ששון נמצא המשפט: "וכאן איצא כהן צדק גאון קד סול ען דאלק" בלי הוספת המלה "רב" לפני שמו של הגאון, אבל זה הוא כנראה שיטפא דלישנא. כמדומני שאדם נוהג בדרך כבוד כשמוזכר את רבו. היש לבנעט ידיעות אחרות על אודות החכם הזה "חיי" מאותו כ"ו או ממקור אחר? תודתי נתונה לו למפרע בעד כל ידיעה נוספת. מצדי הנני מוכן ומזומן לקבל את האמת מכל מי שאמרה - אם רק היא האמת באמת! יעקב מאן (סינסינטי)

נוספות ל"מבעד למסורת"

(תרביץ ש"ה 208[1]-223[16])

במחקרי הנידון התחלתי מקביעתו של למברט שבכמה מקומות הניקוד המסורתי מסתיר צורות קל-סבילי. אני הוספתי כמה דוגמאות וניסיתי להוכיח שבזאת ובכמה דברים אחרים - הורכב דקדוק לשון חכמים - במקומות שה"כתיב" סובלו - על כתיב הקודש". ונעלם מעיני באותה שעה שבעניין אחר כבר הרגיש למברט בעצמו כי לשון חכמים הוא החוצץ ביננו ובין לשון המקרא. ב- 55 ss : 1893 - Revue des Études Juives XXVI הוא מלמד שבכמה מקומות שמסרה אותם הקבלה כעבר בו"ו ה"יבור לא נתכוון הכותב אלא למקור להמשך הפעולה; ואעפ"י שבקצת מקרים אין הכרח להניח הנחה כזו¹, הרי ברובם וודאי קלע: למשל, והקנת, ברא' כ"א 25; והאמן כה 6; ושלח כה 6; והתלהף לא 7; והתרחש לד 5; ועוד, ועוד. ועי' בדברי המחבר במקורם. בתחילת הרצאתו (עמ' 55) אומר למברט: "Les ponctuateurs, plus habitués par le langage rabbinique aux passés avec vav coordinatif, qu'aux infinitifs, auront pris ces verbes pour des passés."

ומסיים:

"Ce que nous porte à croire que, dans toute cette partie de la bible (כלומר: תורה ונביאים ראשונים) il n'y a pas lieu d'admettre des passés avec vav non conversif, c'est qu'on ne trouve presque jamais que la 3e pers. masc. sing. אבל כאן תמיד, חוץ מאצל עתיד מהופך, שכתבו מעיד עליו, או אצל מקור בכתיב מלא! - המעתיק ..... Quant à la 3e pers. pluriel (Josué VI, 8, 13; II Rois, XVII, 36; XIX, 18) et à la 1re pers. plur. (I Rois, VIII, 47), les passages parallèles nous fournissent les leçons correctes. Ce serait un hasard extraordinaire qu'on ne trouvât pas d'exemple de ce passé à la 1re et à la 2e personne, si réellement les auteurs avaient employé le vav non conversif."

אין לי להוסיף אלא שבמאמרי בתרביץ ד' ו"ה' על עלילת אלאין בעל העירותי בכמה מקומות על שכיחותו של מקור להמשך הפעולה בשפת אגרת ובפיניקית. ה. א. גינזברג

(1) למשל, בשופ' ה' 26 אי אפשר להגיה צורות עתיד מהופך או מקור תחת "והלמה... מחקה... ומחצה וחלפה..." מבלי להחליש את הלשון. מדרך לשון המקרא להימנע משינוי-צורות אצל פעולות תכופות פועלים נרדפים. מי לא ירגיש כמה פגום הביטוי "לך וירדת" תחת "לך רד" במסיבות של-שמות לב 7?

לישה הנספח למאמרי).
הרבה נראו לי כמה
י, על יד כמה מלים

'א ש' 1 (לעיל שם).

ולמעלה בשמטו בטעות).
שלמתי, ואחרי הקרע
נבונתי היטב בצילום

י וכו'.

גם סוף שו' 4: מימר
עמ' 479 [20]: כאן,
שפתיחה מקוצרת (עי'
", בלי פתיחה חדשה
31-316).

י. א. אפשטיין

י. חבילין, עי' ר"ח